

NOTAT

TIL: NVE

FRA: Statkraft Energi AS

SIGN.:

DERES REF.:

VÅR REF.:

DATO:

Utkast 22.12.2020

SAMMENKOBLING AV UTLØPENE FRA LEIRDØLA OG JOSTEDALSUTBYGGINGENE – GJENOMGANG AV STORTINGSdokumenter

- 1) Statsreguleringen av Tunsbergdalsvatn og utbyggingen av Leirdøla ble behandlet av Stortinget 6. juni 1974, se St prp nr 90 (1973-1974), og Innst S nr 290 (1973-74). Reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement ble fastsatt ved kgl res av 23.august 1974. Kraftverket ble satt i drift i 1978.

Utbyggingen innebar at utløpet fra Leirdøla kraftverk ble sluppet ut i Jostedøla ved på ca kote 13, det vil si noe km nedenfor Leirdølas naturlige utløp i Jostedøla. Utbyggingen og reguleringen av Tunsbergdalsvatn medførte naturlig nok at vannføringen nedstrøms utløpsstedet ble endret, ved at mer av avløpet fra Tunsbergdalsvatnet nå ble sluppet ut på vinterstid. Som vi skal se under gjennomgangen av konsesjonsbehandlingen av Jostedalsutbyggingen nedenfor, gjorde fruktdyrkere snart gjeldende at økt tilførsel av ferskvann til Jostedøla og fjorden vinterstid økte risikoen for skader på frukttrær i området.

- 2) Kort tid etter at Statkraft hadde fått tillatelse til den nevnte økningen i installasjonen, behandlet Stortinget spørsmålet om statsregulering av Jostedalen, jf St prp nr 7 (1983-84). Statkraftverkenes planer var i utgangspunktet basert på at kraftverket (eller det nederste om fallet ble bygget ut i to etapper) skulle ha utløp på ca 7 i Jostedøla. Dette møttes imidlertid betydelig motstand fra lokale fruktdyrkere, som mente at Leirdøla kraftverk alt hadde forringet forholdene for fruktdyrking, at dette ville bli enda verre om et nytt kraftverk også skulle få utløp i elva, at den eneste akseptable løsninger derfor ville være at det nye kraftverket fikk utløp på dypt vann som også tok inn utslippet fra Leirdøla. Hr adv Kåre Ødegaard oppsummerte fruktdyrkernes situasjon og deres krav slik (se St prp nr 7 side 39-41)

2. Etter Utbygging av Fortun—Grandfaste og Leirdøla i 1970-åra har det gunstige klimaet etter fruktdyrkarane si meining endra seg radikalt.

Dei store tilførselene av ferskvatn om vinteren har ført til at isen legg seg lettare enn før. Isen vert og tjukkare og vert såleis liggjande langt ut på våren.

Samstundes dannar det seg mykje frostrøyk i dei opne partia av Fortunelvi og Jostedøla nedanfor kraftstasjonane. Denne frostrøyken legg seg som rim på frukttrea og fører til ytterligare temperatursenking.

Vinteren 1978/79 vart ca. 34 000 frukttre i Luster øydelagde av frost. Vinteren 1980/81 fraus ein stor del av dei nyplanta trea. Det er også ting som tyder på at det i vinter på ny har vori store frostskaider.

Fruktdyrkarane er ikkje i tvil om at det er kraftutbygginga som er årsaken til desse verkadene.

I samsvar med det som er nemnt framanfor set fruktdyrkarane fram fylgjande krav:

- 1) Statskraftverka må påleggjast å byggje djupvassutslepp frå kraftstasjonen i Jostedalen.
- 2) Utsleppet frå Leirdøla må byggjast om til djupvassutslepp og eventuelt samordnast med utslepp frå den nye kraftstasjonen.

Frostskaedene dei siste åra kan bli katastrofale for heile jordbruksnæringa i Luster dersom det no ikkje vert teke rådgerder slik at ein kan få attende dei naturlige klimatilhøva i bygda.

I samsvar med det som er nemnt framanfor set fruktdyrkarane fram fylgjande krav:

- 1) Statskraftverka må påleggjast å byggje djupvassutslepp frå kraftstasjonen i Jostedalen.
- 2) Utsleppet frå Leirdøla må byggjast om til djupvassutslepp og eventuelt samordnast med utslepp frå den nye kraftstasjonen.

3) Også kommunen sluttet seg til kravet om dypvassutslepp, se St prp nr 7 side 23:

Luster kommune kan på dette grunnlag ikkje gå inn for ei utbygging som kan sette ei heil næring i fare. Kommunen krev difor som nevnt at ein må velje det mest varsame alternativ, alternativ D, og at det må påleggjast utbyggaren tiltak som hindrer islegging i fjordane. Desse tiltak kan ikkje berre gjelde dei nye utslepp. Også utsleppa frå Leirdøla, som no har utslepp frå kraftstasjonen ut i Jostedøla, må ordnast. Full verknad av

At «ordningen» av uløpet fra Leirdøla innebar dypvassutslepp fremgår av St prp 7 side 30

det vert bygd djupvassutslepp.
4) I alle høve må utsleppet samordnast med utsleppet frå Leirdøla Kraftstasjon. Teknisk er det fullt mogleg å knytte avløpet frå Leirdalen til ein avløpstunnel frå Jostedøla Kraftstasjon.
Noko samanlikning av dei to alternativa er ikkje lagt fram av Statskraftverkene. So langt kommunen kan sjå, synest djupvassutslepp å vere den beste løysinga, og kommunen krev difor djupvassutslepp.

«Dei to alternativa» som kommunen viste til var dypvassutslepp og bobleanlegg.

- 4) Hovedstyret for NVE gikk i sin innstilling inn for alternativ B, som innebar at fallet i Jostedøla skulle utnyttes i to kraftstasjoner, og at den nederste av disse skulle ha dypvassutslepp.

Av særlig interesse for vår sak er at Hovedstyret forutsette at Leirdøla- og Jostedølavann vannet i tilfelle kunne fjernes fra nederste del av Jostedøla uten tillatelse etter vassdragslovens § 104, jf St prp 7 side 73 annen spalte (vår markering).

Hovudstyret meiner at djupvassutslepp bør veljast, fordi ein på denne måten er sikra tryggleik mot driftsuhell. Ved bobleanlegg vil ein vere avhengig både av straumtilførselen til kompressorene og av at alle røyrforankringar er i orden, og ikkje minst at perforeringane ikkje blir tilstoppa over eit kortare eller lengre parti slik at ferskvatn flyt forbi utan å blandast.

Ein annan føremon ved djupvassutslepp er at dette vil sikre mot tåke og frostrøyk langs nedre delen av vassdraget og i Gaupneområdet.

Ein konsekvens av å velje djupvassutslepp er at Statskraftverka må skaffe seg råderetten også over falla i Jostedøla nedanfor kote 7. Tilsvarende gjeld i tillegg den del av vassføringa som skriv seg frå Leirdøla nedanfor kote 13. Dersom det ikkje lukkast å ordne dette på minneleg vis, må det takast opp som eiga sak etter at reguleringssaka er avgjort. Ein går ut frå at det i dette høvet ikkje vil vere turvande med eigen søknad etter vassdragslovens §§ 104—105 for denne nedre delen av vassdraget.

- 5) OED mente, i motsetning til Hovedstyret, at fallet burde bygges ut i ett kraftverk. Da St prp nr 7 ble fremmet, var det en viss usikkerhet om en slik utbygging var forenelig med et dypvannsutslipp¹, eller om man måtte søke å løse isproblemet gjennom et bobleanlegg. OED oppsummerte situasjonen slik²:

Olje- og energidepartementet finner ikke å kunne ta endelig standpunkt til hvilken blandemetode som skal tilrås før det fra NVE's side foreligger en nærmere vurdering av hva utslipp på dypt vann vil innebære (jfr. Hovedstyrets ovennevnte uttalelse). Departementet vil sørge for at dette spørsmålet blir undergitt en nærmere vurdering og forutsetter at resultatet av dette, sammen med tilråding om valg av blandemetode, kan presenteres for Energi- og industrikomiteén i et brev før komiteén avgir sin innstilling.

Departementets forhåpning om at blandingsmetoden kunne avklares for komitebehandlingen slo ikke til, jf brev fra OED til energi- og industrikomiteen 26. mars 1984, som ble tatt inn som vedlegg 4 til komiteens innstilling: (Innst. S nr 200 (1973-74):

¹ Statskraftverkene fryktet at en lang utløpstunnel og fler påløp kunne gi svingninger i undervannet som førte til at det kom vann opp i turbinen.

² St prp nr 7 side 146 første spalte

Brev fra Olje- og energidepartementet til energi- og industrikomiteén datert 26. mars 1984.

St. prp. nr. 7 (1983—84) samtykke til statsregulering for utbygging av Jostedalsvassdraget.

Jeg viser til møte med komitéen 8.2.84, samt senere samtaler med komitéformannen og saksordføreren.

1. Valg av utslippsmetode.

Jeg har tidligere forutsatt at spørsmålet om valg av utslippsmetode skulle presenteres for komitéen før den avgå innstilling i utbyggingssaken.

På grunn av den tvil som er reist m. h. t. hvilke av utslippsmetodene som er best, har departementet funnet det nødvendig å innhente uavhengige sakkyndige utredninger før det tas standpunkt til spørsmålet om valg av utslippsmetode. Jeg må derfor be om at utbyggingssa-

ken blir avgjort uten at spørsmålet om utslippsmetode er avklart. Det er en forutsetning fra departementets side at dette ikke skal forsinke fremdriften i anleggsarbeidet. En avgjørelse m. h. t. utslippsmetode må derfor treffes i løpet av sommeren/høsten.

2. Redusert alternativ B.

Jeg viser til at departementet etter forespørsel fra komitéen har vært behjelpelig med å fremskaffe materiale for et redusert alternativ B.

Jeg vil imidlertid understreke at det ikke har foregått noen fullstendig behandling av et slikt alternativ. Dersom komitéen skulle gå inn for en utbygging etter redusert alternativ B, må derfor saken tilbake til departementet for behandling.

Med vennlig hilsen

Kåre Kristiansen.

- 6) OED ba altså om at utbyggingsspørsmålet ble avgjort uten av utløpsløsning var valgt. Dette ble gjort, Stortinget samtykket i statsregulering av Jostedalsvassdraget 15. mai 1984.
- 7) Ved kgl res av 29. juni 1984 ble det fastsatt konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement. Deler av foredraget til den kgl res er inntatt i Meddelte vassdragskonsesjoner 1984, og her heter det på side 171 annen spalte følgende:

«Olje- og energidepartementet har merket seg at det er et sterkt ønske i komiteen om å realisere forslaget om dypvannsutslipp dersom dette på noen måte er realiserbart..... Kommunen har på forespørsel uttalt at dersom det blir en løsning med dypvannsutslipp vil ikke kommunen kreve at det blir utført nye utredninger. Departementet vil vise til at det av hensyn til anleggsarbeidene er viktig å få en rask avklaring på dette spørsmålet. Det vil derfor være svært uheldig dersom spørsmålet må forelegges Stortinget på nytt.

På bakgrunn av ovennevnte finner departementet det ikke hensiktsmessig å innhente nye utredninger. Departementet tilrår etter dette at blandingen skjer ved hjelp av dypvannsutslipp.»

Tilrådningen fra OED ble åpenbart godkjent i statsråd 29. juni 1984.

- 8) Stortinget ble informert om beslutningen i statsbudsjettet for 1985, jf St prp nr 1 (Olje- og energidepartementet) side 109 der det avslutningsvis under post 35 Jostedalsanlegget uttales at

I forbindelse med byggingen av Jostedal kraftverk er det fastsatt at blanding av saltvann og ferskvann skal skje ved dypvannsutslipp med inntak av avløpet fra Leirdøla. I St.prp. nr. 7 for 1983-84 er det bl.a. uttalt (side 145):

"Olje- og energidepartementet mener det viktigste må være å finne fram til ordninger som gjør at isforholdene blir de samme som de var før Leirdølautbyggingen."

Begrunnelsen for tiltaket er å begrense påståtte skader og ulemper som skyldes endrede isforhold i fjorden pga. Leirdølautbyggingen. Når vannet fra Leirdøla kraftverk slippes ut i fjorden gjennom dypvannsutslippet, er det sannsynlig at Leirdøla kraftverk slipper eventuelle fremtidige krav om erstatninger pga. påståtte klimaendringer ved Leirdølautbyggingen. Merknadene på 58,0 mill. kroner ved innføring av avløp fra Leirdøla foreslås derfor i sin helhet belastet Leirdøla kraftverk og ført under post 49 Ymse. Det forutsettes at Sogn og Fjordane fylkeskommune som er medeier i Leirdøla kraftverk dekker sin andel, dvs. 35 pst. av disse kostnadene.